

ПУКОВНИК ПРОФ. ДР СЛОБОДАН ИЛИЋ,
ДИРЕКТОР ТЕХНИЧКОГ ОПИТНОГ ЦЕНТРА

Снимио Горан СТАНКОВИЋ

БЕЗБЕДНИЈЕ И КВАЛИТЕТНИЈЕ

Дан Техничког опитног центра биће обележен и овог 22. марта, али је цела прослава у знаку јубилеја Центра за испитивање наоружања и војне опреме у Никинцима, који ће 3. маја прославити 65 година постојања. О тој организационој јединици ТОЦ-а, која слви за јединствену опитну лабораторију у земљи, али и раду установе и проблемима са којима се суочавају, разговарали смо с директором ТОЦ-а пуковником проф. др Слободаном Илићем. Најпре смо га

Моја највећа жеља је да се ове године заврши испитивање авиона „ласта” и да се нулта серија прими у наоружање Војске. Не да би Технички опитни центар имао задатак мање, већ да би пилоти Војске Србије добили нове авионе на којима могу да лете. Надам се да ће се тај задатак реализовати ангажовањем свих нас, а пре свега „Утве” – каже наш саговорник.

упитали који је, према његовом мишљењу, најзначајнији задатак који су решили протекле године.

– Једна од најзначајнијих промена која се догодила прошле године била је спровођење у дело одлуке Владе Србије да се земљиште у непосредној близини полигона у Никинцима прогласи значајним за систем одбране. Био је то правни основ да се са ЈП „Војводинашумама” у марту 2015. склопи уговор о коришћењу тог земљишта, по коме су они и даље власници земље, односно шуме, и газду-

ју шумама, а са нама су споразумом уредили такве односе да не могу да уђу у тај простор, а да нам се не јаве. То значи да ми сада имамо потпуну контролу над додатних 800 хектара земље, која се налази на западној граници полигона, а за коју је полигон био ускраћен.

Q То није проблем новијег датума. С њим се ТОЦ сусрешао годинама, а многи не знају колико је његово решење важно. Објасните украјинско?

– Тај проблем постоји од оснивања полигона. Још тада је тај простор требало да буде додељен војсци због основне директрисе, основног правца гађања, како би полигон био осно симетричан – тачније имао једнаку зону безбедности и са источне и са западне стране. До сада смо у односну на ту директрису имали само источну страну, у максималној ширини од 1,7 километара. И сва гађања изводили смо на ту ширину полигона. Примера ради, за гађање пројектилама 152 и 155 mm са Б пласмана, домета 12 km, зона безбедности је 1.500 m с једне и с друге стране. Дакле, три километра, а ми смо имали укупно 1,7 километара. То је такозвана зона сигурности првог реда, где не сме да се нађе ниједно лице ван заклона, а о широј зони безбедности, која је знатно већа, да и не говоримо.

Q Како сће онда успевали да обезбедите сигурносћ испишивања гађања?

– Повећаним мерама безбедности, обавештавањем локалног становништва. У време ЈНА, ту је постојала ограда од бетонских стубова и бодљикаве жице. Од те ограде данас постоје само бетонски стубови у дужини од 11 километара, а на четири километра недостају и стубови. Био је проблем што ту никада није постојао пут, како би војска могла да контролише и чува ту страну полигона, а ретки су периоди у току године кад је земљиште проходно, чак и за теренска возила. Тако да је споразум са ЈП „Војводинашумама” био правни основ да можемо да изградимо и пут. Носилац тог задатка била је 1. бригада КоВ, а ЈП „Војводинашуме” су помогле да се повећа носивост пута, наношењем дебљег слоја уваланог шљунка. Сада тим путем могу да се крећу и возила од 42 тоне.

После тога поставили смо 22 рампе и четири капије, тако да је, и поред

званичне забране, онемогућен улаз лицима који су до сада улазили на полигон ради прикупљања шумских производа и секундарних сировина, најчешће на тракторима и пешке. Дакле, корист је обострана. Ми имамо испоштовану зону сигурности број један, а „Војводинашуме” могу да користе тај пут за своје потребе, придржавајући се дефинисаних безбедносних процедура.

Осим тога, на ватреним положајима поставили смо камере које снимају испитивања и слика се добија у заклону на месту испитивања, у контролној соби командира вода за испитивање, команданта, а и заштићеном мрежом у мојој канцеларији.

Q Који су још догађаји обележили рад ТОЦ-а у прошлој години?

– То је свакако завршетак школовања четири опитна пилота у ТОЦ-у. Они су уз присуство опитних пилота ТОЦ-а и команданта РВ и ПВО, генерал-мајора Ранка Живака, који је такође опитни пилот, положили стручни испит и добили звање опитног пилота. На тај начин појачали смо тај кадар, што је значајно за свеобухватно испитивање авиона „ласта”.

Важно је и то да смо прошле године утрошили сва додељена средства на опремање, првенствено захваљујући томе што смо добили надлежност да можемо сами да спроведимо поступак отворене јавне набавке, за шта имамо два сертификована лица у ТОЦ-у. Ми смо, знајући шта хоћемо, на време покретали поступке набавке и успели да набавимо потребну опрему. На тај начин добили смо најсавременију комору за слану маглу, која се може испрограмирати тако да омогућава промену климатских услова унутар ње, ради симулације процеса старења испитиваних средстава и испитивања њихове антикорозивне заштите. Захваљујући томе стара комора за слану маглу премештена је у Никинце, а то ће омогућити да тамо испитујемо убојна средства чија испитивања су ризична у лабораторији у Кумодражу.

Набавили смо и систем за комплексно сондирање атмосфере GRAW 11.000, који је најсавременији у Војсци. Сада можемо да меримо све параметре атмосфере на висинама до 30 km и на даљини 150 km од мерне тачке. И не само то, знатно је скраћен процес сондирања и мерења атмосфере и аутоматски се добија метео билтен са подацима.

Набављена је и нова микрометарска звезда, која омогућава тачност пола хиљадитог дела милиметра, а намењена је за премеравање унутрашње трасе цеви. То нам је знатно подигло функционалне способности у погледу припреме наоружања за испитивање, посебно код категоризације цеви, као што нам је метео сонда подигла функционалне способности у делу метео извештаја, односно елемената за спољну балистику.

Истичем и набавку јединственог еталона у Републици Србији за мерење величине фазног шума код осцилатора. Ове године планирана је набавка још једног примарног еталона.

Поправили смо неке уређаје који су нам значајни за испитивање амбалаже муниције и испитивање упаљача. То су урадили стручњаци из Сектора за електронику, па је сада и тај уређај у функцији.

Q Да ли успевате да утрошите средства од прихода која осцивају?

– Приходи ТОЦ-а су значајни и много нам олакшавају рад. Успевамо да их утрошимо у опремање и на обавезе које проистекну током завршних и верификационих испитивања. Врло је позитивно да је систем одбране одобрио да трошимо средства из прихода за задатке испитивања и опремања. Правни основ за коришћење прихода јесте акредитација ТОЦ-а као истраживачко-развојног института. И обрнуто, не би нас тадашње Министарства просвете, науке и технолошког развоја могло акредитовати да нисмо имали подрачун у РЦ МО, односно могућност коришћења прихода. Изгубимо ли акредитацију као истраживачко-развојни институт у следећој реакредитацији, изгубили смо и правни основ за коришћење прихода. Између осталог, један од услова је да имамо неопходан број доктора наука, са одговарајућим изборним научним или наставним звањима.

Q Са којим проблемима ћете се суочити око ојштанка ТОЦ-а као истраживачко-развојног институца?

– Ми ћемо ускоро имати проблем са неопходним бројем лица са одговарајућим научним и наставним звањима при реакредитацији и могу да поручим да су добродошли сви који имају завршене докторске студије и желе да раде у

ТОЦ-у. А да ли је проблем решив? Јесте, иако формацијска места према платним групама и чиновима тренутно нису мотивација, чак ни саставу ТОЦ-а. Наши доктори наука желе да нађу себи место у систему одбране са већом платном групом и чином. Изменом тих формацијских елемената променио би се однос и сигуран сам да би и део лица из ВТИ-а или других организационих целина тада желео доћи у ТОЦ.

За цивилна лица и велики број младих официра чина поручника, капетана, па и мајора, решење је у дозволи да ТОЦ из прихода, уз склопљене уговоре, финансира школовање својих запослених на мастер и докторским студијама у акредитованим универзитетима у Србији. То тренутно није могуће. Важећа регулатива захтева конкурс преко Управе за кадрове, просек већи од 8,00, службене оцене, лекарски преглед итд. Видим тренутно више лица запослених у ТОЦ-у који су сјајни инжењери и желе даље да се усавршавају, али не могу да сами исфинансирају мастер или докторске студије. Лично сам спреман да потпишем уговор са запосленима у ТОЦ-у за њихово даље школовање и вра-

ћање средстава у случају неуспеха. Законски тренутно немам право да то урадим и жао ми је због тога.

Још један проблем који нас оптерећује јесте и нерешен статут ТОЦ-а као истраживачко-развојног института. Наиме, он већ две и по године шета између ТОЦ-а и Секретаријата Министарства одбране, Правне управе, Војне академије, Владе Републике Србије и неких њених министарстава. Ми смо све припремили око документације, што је у нашој надлежности. А онда, чудним токовима докумената, он застане између цивилног закона по коме смо акредитовани, то јест Закона о научноистраживачкој делатности из 2005, и Закона о војним школама и војним научноистраживачким усљановима из 1994. године. Та два закона нису усклађена, па нас једни виде као војне, а други као цивилне. Требало би нагласити да је ТОЦ акредитован 18. априла 2013. одлуком Министарства просвете, науке и технолошког развоја као истраживачко-развојни институт у области техничко-технолошких наука за обављање научноистраживачке делатности јер испуњава услове прописане Законом о научноистраживачкој делатности и услове прописане у члану 5 и 9, подтачка Б, Правилника о вредновању научноистраживачког рада и посљуйка акредитације научноистраживачких организација. За статут ТОЦ-а, као истраживачко-развојног института, требало би да важи следеће – по ком закону су нас акредитовали,

по томе треба да буде донет и наш статут. Само је битно да се садржајем Статута нисмо оглушили о Закона о војним школама и војним научноистраживачким усљановима Министарства одбране. Када је реч о научноистраживачкој делатности, у оквиру Министарства одбране за свој рад рачуне полажемо претпостављеној управи и Управи за стратегијско планирање. И ту није ништа спорно.

○ Можеће ли бар решити проблем војне стљручног кадра, јер не постоји школа за инжењеро-истраживаче. Та знања стљичу се у љракси?

– Прошле године није примљен ниједан војни службеник, а добили смо два потпоручника. Недостаје нам 11 инжењера војних службеника и 11 инжењера официра. Када је прављена формација, на инжењерска места официра постављени су официри у ТОЦ-у који су тада били мајори и потпуковници, а од кад су отишли у пензије и напредовали даље, остала су упражњена формацијска места на која не могу да буду постављени потпоручници, поручници и капетани, које имамо или препознајемо у Војсци Србије и Министарству одбране. А посао који би обављали као потпоручници или као мајори јесте посао инжењера на испитивању средстава НВО. Њихове дужности нису дужности начелника, командира или команданата.

○ Да ли се љо може љревазићуи?

– Могло би се превазићуи кад бисмо ми који радимо у установама уопште, имали формацију са чиновима и платним групама у распону. То је некада и било. Тада бисмо могли да поставимо и поручника на радно место мајор – потпуковник, јер ће они радити посао инжењера-истраживача.

○ Технички оићини центљар је својевремено имао љроблем и

БРОЈКЕ

– У току прошле године завршили смо 32 задатка завршних и верификационих испитивања. Ради испитивања, гађали смо и лансирали 7.803 артиљеријска пројектила и ракете калибра већег од 57 милиметра. Уништили смо 177 неексплодираних убојних средстава. Извели смо 929 летова и у ваздуху провели 392 сата. Имали смо 45 падобранских скокова и на точковима прешли 261.361 километар.

са недоспашком специфичног кадра као што су пиротехничари и осматрачи.

– Тај проблем постоји у континуитету, јер управо те две специјалности не можемо да нађемо ни у систему одбране ни ван њега, а да одговара нашим потребама. Пиротехничари код нас нису задужени само за уништавање неексплодираних убојних средстава на површини и њихово ископавање из земље. Они се баве и лабораторијом муниције за потребе испитивања муницијских елемената уопште. Да би то знали да раде морају да прођу основну пиротехничку обуку, па обуку у центру у Никинцима, затим да оду у фабрике одбрамбене индустрије и упознају њихов производни програм. Тек кад се одатле врате, ми имамо пиротехничаре који су стекли основна знања за тај посао. А њихов посао стално се надограђује, јер се и муниција усавршава.

Још специфичнија је прича о осматрачима. За њих нема никакве школе, чак ни курса у Војсци. Постоје осматрачи у артиљеријским јединицама, а наши морају не само да осматрају поготке и мере падне тачке пројектила, већ и да виде где је пројектил пао и кад није експлодирао. Само место пада је лако открити на травнатој површини, али је права вештина на површинама на којима су усеви – пшеница, кукуруз, уљана репица, и то у различитим фазама раста.

И ове године планирамо да у Центру за испитивање НВО Никинци неке припаднике обучимо за два веса – основни и допунски, на коме се оспособљавају. На тај начин моћи ће да замене своје колеге кад оду у пензију.

○ Технички оштар је у бази података европских оштарних центара Европске одбрамбене агенције – ЕОА, тако да чланице ЕОА могу званичним путем, без застоја, да испитују наоружање код вас? Да ли су прошле године странци користили полигон за нека своја испитивања?

– Све што сте рекли у Вашем питању је тачно. Једино, нагласио бих да смо тек почетком ове године постали видљиви у бази података о опитним центрима ЕОА, тако да очекујемо да ће се појавити и захтеви за испитивања. Званичне војне делегације које су посетиле ТОЦ већ су показале интересовање. Услуге те врсте у прошлој години нисмо радили. На полигон су долазили странци, али по пословима која су тражила правна лица из Републике Србије. Били су присутни и радили су на полигону и могли су да виде наше капацитете, а појединци су показали занимање да код нас испитују нека своја средства. Ми смо отворени за сарадњу, што нам омогућава Правилник о материјалном пословању у Министарству и Војсци.

○ Када Вас трају испитивања у ТОЦ-у, шта Ви одговараће?

– Ако се то коментарише, волео бих да се каже и колико траје период развоја и производње. Дошли смо у ситуацију да нам развој неких средстава траје 3–5 година, а да се од ТОЦ-а очекује да испитивања заврши за 3–5 недеља. Немогуће. За сложенија средства је врло дискутабилно време испитивања и до шест месеци. Осим тога, долазе нам средства код којих нису урађена хомологациона и интерна испитивања, а то је обавеза носиоца развоја и дефинисано је у Правилнику о опремању и Правилнику о пријављивању средстава на испитивање. По одлукама тактичких носилаца, све што није завршено у интерним или хомологационим испитивањима, ТОЦ мора да уради у својим завршним испитивањима. Кад је тако, онда би било фер да нам се то рачуна као оправдан продукетак опитовања.

○ Очекује вас обележавање 65 година полигона у Никинцима. Који су још планови за ову годину?

– Природно је да ове године Никинци имају приоритет и много тога започели смо са радом тамо, што би требало и завршити. На полигону је дотрајало постројење за производњу воде, које датира из педесетих година. Тамо су и велике клима-коморе, које су задњи пут ремонтване 1987. године. Оне и данас раде, али много новца трошимо на њихово одржавање. Треба рећи и то да због старих трафостаница из 1961. једини у Војводини имамо тзв. десеткиловатно напајање струјом, а да је цела Војводина у тзв. прстенастом снабдевању електричном енергијом са двадесеткиловатном мрежом.

Прошле година Управа за инфраструктуру одредила је финансијска средства за те пројекте, али су у свом тендеру ставили све то под једну капу – на тендер су се могле јавити фирме које би биле у стању да све то заједно самостално испројектују. Нико се није јавио. Требало би да ове године Управа за инфраструктуру то раздвоји на најмање три тендера, да израда буде фазна, и био бих задовољан да бар решимо снабдевање водом у Никинцима.

Волео бих да ове године опет успешно потрошимо средства која су нам дата за опремање. Већ смо дефинисали шта ћемо да купимо. Планирамо да примимо инжењере у стални радни однос – по конкурс или да нам дођу из прекоманде. Желео бих да нагласим да за успешан рад ове установе нису неопходни само инжењери. Осећа се изостанак подофицира и техничара, који могу да допринесу успешном раду ТОЦ-а. Мислим да је крајње време да пилоти Центра за летна испитивања и инжењери посете ваздухопловне опитне центре у иностранству, како би свој рад могли да пореде са другима.

Од свих жеља, највећа ми је да се ове године заврши испитивање авиона „ласта“ и да се нулта серија прими у наоружање Војске. Не да би Технички опитни центар имао задатак мање, већ да би пилоти Војске Србије добили нове авионе на којима могу да лете. Надам се да ће се тај задатак реализовати ангажовањем свих нас, а пре свега „Утве“. ■

Мира ШВЕДИЋ